

Diner

1. Bancs centrals

El Banc Central (BC) és l'autoritat monetària d'una economia. En aquest curs, el BC serà la institució que defineix i executa la política monetària (grosso modo, la política monetària és el conjunt de mesures que pretenen regular la quantitat de diner en una economia o el seu preu, la taxa d'interès de l'economia).

2. Formes bàsiques de diner

El diner modern pren tres formes bàsiques: efectiu, reserves (del Banc Central) i dipòsits (bancaris). El diner del BC és l'efectiu més les reserves. El diner bancari són els dipòsits.

3. Formes bàsiques de diner I: efectiu

Efectiu = monedes (diner metàl·lic) + bitllets (paper moneda). Tant monedes com bitllets són emesos pel banc central. Les monedes són una mena de diner mercaderia residual. El paper moneda és l'exemple típic de diner fiduciari (diner sense valor intrínsec).

4. Formes bàsiques de diner II: reserves del Banc Central (o, simplement, reserves)

Les reserves són diner electrònic (o diner d'ordinador) creat pel BC. Només poden fer servir les reserves les entitats amb compte en el BC (en general, bancs, el govern i BCs estrangers). Els bancs fan pagaments interbancaris amb reserves. Les reserves no són transferibles a famílies o empreses: el sector privat no bancari no en pot rebre o fer-ne ús de reserves.

5. Formes bàsiques de diner III: dipòsits bancaris (o, simplement, dipòsits)

Els bancs tenen el privilegi de crear una forma de diner electrònic anomenada dipòsit (o diner bancari) i que a tots els efectes és equivalent (en valor i funcions) al diner creat pel BC.

6. Agregats monetaris

Els agregats monetaris són formes tècniques de definir el diner i mesurar la seva quantitat. Un estrany tret dels agregats monetaris és que defineixen diner per mitjà d'exemples. És com definir què és una ciutat seleccionant unes quantes ciutats i declarant que les seleccionades són "les ciutats", sense dir les raons que fan que els exemples triats siguin ciutats.

7. Agregat monetari M0

L'agregat monetari **M0** és $M0 = E + R$, on **E** és l'efectiu i **R** les reserves. Altres noms d'**M0** són base monetària, diner del banc central, diner en sentit estricte o diner d'alta potència.

8. Agregat monetari M1

L'agregat monetari **M1** és $M1 = E + D$, on **D** és el volum total de dipòsits. **M1** s'anomena estoc monetari, estoc de diner, oferta monetària o massa monetària.

9. Agregats monetari M2 i M3

L'agregat monetari **M2** és $M2 = M1 +$ dipòsits d'estalvi. L'agregat monetari **M3** és $M3 = M2 +$ dipòsits a termini + altres categories.

10. Funcions del Banc Central

El Banc Central és un organisme típicament públic que

- proveeix i regula els agregats monetaris (un BC controla l'agregat monetari **M0**);
- emet moneda (vegeu les lletres "BCE" en els bitllets d'euro);
- controla (o pretén controlar) les taxes d'interès i/o la taxa d'inflació;
- supervisa el sistema bancari i el sistema de pagaments d'una economia;
- fa de prestador d'últim recurs al sistema bancari (el BC és banquer de bancs);
- fixa reserves obligatòries per als bancs i executa la política monetària;
- és en general independent del govern (malgrat que el BC pot ser banquer del govern).

11. Actius financers

Un actiu financer és un dret sobre algú altre: un actiu financer és una mena de pagaré (en anglès, un I.O.U, *I owe you*), això és, una manera de reconèixer un deute. En essència, un actiu financer és l'expressió d'una promesa de pagar diner en el futur.

12. Els actius financers com màquines del temps monetàries

Els actius financers són com màquines del temps. Imaginem algú que necessita diner ara, que no el té i que espera tenir-lo en el futur. Aleshores pot portar al present part d'aquest diner del futur creant i venent un actiu financer. Aquest actiu és un contracte entre el seu creador i el seu comprador amb el què el creador diu "Dóna'm diner ara a canvi de la meua promesa de retornar-te'l en el futur". Un actiu financer és una manera de capitalitzar els ingressos futurs, prenent-los del futur per a emprar-los ara. D'aquí que un actiu financer sigui, en essència, un préstec de diner: l'emissor d'un actiu financer manlleva diner i, mitjançant la compra de l'actiu (l'adquisició de la promesa de pagament futur) el comprador està de fet prestant diner.

13. Els dipòsits bancaris com a actius financers

Un dipòsit és un actiu financer que representa l'obligació legal del banc de pagar efectiu a petició. Un dipòsit bancari és un registre bancari d'allò que un banc deu al dipositant. Un dipòsit bancari no es crea necessàriament dipositant efectiu en un banc. Per aquest motiu és menys confús fer servir l'expressió 'diner bancari' en comptes de 'dipòsit bancari'.

14. Diner electrònic (e-money) i criptomonedes

El diner electrònic (PayPal, Google Wallet) és un substitut o una manera de fer ús del diner bancari. Les criptomonedes són formes digitals aspirants a ser una forma de diner. No estan emparades per cap autoritat pública (o regulades legalment, com els dipòsits) i el seu valor deriva de la seva limitada oferta, com passa amb els actius. Les criptomonedes són com una forma moderna d'or. En són exemples Bitcoin (nascut el 2009), Litecoin, Ripple i Ethereum.

15. Les formes bàsiques de diner representen deutes (IOUs, promeses de pagaments) entre sectors

L'efectiu es pot veure com una promesa de pagament del sector públic a (principalment) el sector privat no bancari (famílies i empreses). Les reserves, com promeses del sector públic al sector privat bancari (bancs). I el diner bancari, com promeses del sector privat bancari al sector privat no bancari; vegeu les Figs. 1 i 2.

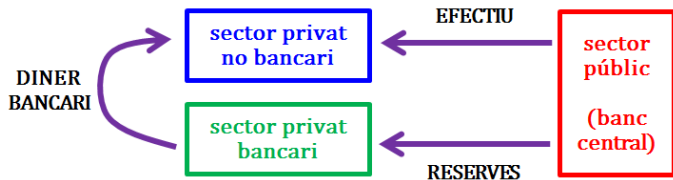


Fig. 1. Les formes de diner com a deutes entre sectors

banc central		sector bancari		sector no bancari	
actius	efectiu reserves	efectiu reserves	dipòsits deutes	dipòsits efectiu	deutes actius

Fig. 2. Les formes de diner en els balanços sectorials

16. La historieta dels manuals sobre com els bancs creen M1

Suposem que el banc central compra uns actius, per valor de 100, a un cert Banc 1 i paga la compra imprimint bitllets nous. La Fig. 3 mostra els canvis en els balanços del banc central i del Banc 1 (l'actiu es representa a l'esquerra del balanç i el passiu a la dreta).

banc central		Banc 1	
actius	bitllets	actius	
100	100	100	
		bitllets	
		100	

Fig. 3. El banc central compra actius al Banc 1

Banc 1		Empresa	
bitllets		bitllets	préstecs
100		100	100
préstecs			
100			

Fig. 4. El Banc 1 presta els bitllets a una empresa

Com que els bancs no treuen cap profit d'acumular bitllets, el Banc 1 satisfà una petició de préstecs de 100 d'una empresa. L'empresa rep els bitllets del Banc 1. La Fig. 4 mostra l'impacte de l'operació sobre els balanços respectius. L'empresa paga el salari d'un dels treballadors amb els bitllets. Rebut els bitllets, el treballador els ingressa en el Banc 2. La Fig. 5 presenta els canvis en el balanç del Banc 2 un cop el treballador n'ha fet l'ingrés dels bitllets i rep com a contraprestació del banc un dipòsit (un actiu financer que permet al treballador fer tot el que podria fer amb l'efectiu).

Banc 2	
bitllets	dipòsits
100	100

Fig. 5. El Banc 2 rep ingressos

Banc 2	
bitllets	dipòsits
100	100
préstecs	
100	

Fig. 6. El Banc 2 presta els bitllets

Banc 3	
bitllets	dipòsits
100	100

Fig. 7. El Banc 3 rep ingressos

El Banc 2, com el Banc 1, concedeix un préstec de 100 a un consumidor. La Fig. 6 captura el canvi del balanç del Banc 2. El consumidor compra els béns amb els bitllets. El venedor dels béns rep els bitllets a canvi dels béns i els diposita en el Banc 3. La Fig. 7 reflecteix l'efecte

sobre el balanç del Banc 3 de l'ingrés del venedor. Ara és el Banc 3 el disposat a prestar els bitllets i el procés continua... Recapitulant, el banc central ha "injectat" en l'economia 100 unitats d'efectiu (en forma de bitllets) a través del Banc 1. Amb tot, l'augment d'M1 és superior al valor 100 dels nous bitllets. La raó és que, fins el moment en què el Banc 3 rep l'ingrés d'efectiu (Fig. 7), s'han creat nous dipòsits per valor de $100 + 100 = 200$. Com a conseqüència,

$$\Delta M1 \geq \Delta \text{ quantitat de bitllets} + \Delta \text{ dipòsits} = 100 + 200 = 300 .$$

A més, econòmicament, tres agents poden fer ús del "mateix diner": el Banc 3 pot prestar els bitllets; el venedor dels béns pot emprar el seu dipòsit en el Banc 3 per a fer pagaments; i el treballador pot fer ús del seu dipòsit en el Banc 2 per a pagar compres. Els nous dipòsits en el Banc 2 i el Banc 3 (que pugen a 200) estan avalats pels mateixos bitllets (que només valen 100). Aquest fet és rellevant si venedor i treballador voler liquidar els seus dipòsits al mateix temps. Si el Banc 3 encara no ha prestat els bitllets, la petició del venedor es pot satisfer. Però el Banc 2 no podria retornar els bitllets al treballador atès que els bitllets que aquest va dipositar han estat prestats (ara serien en mans del venedor). Així, el Banc 2 haurà de manllevar efectiu si no en té prou per a satisfer la demanda del treballador. En circumstàncies ordinàries l'efectiu necessari pot ser obtingut en el mercat interbancari de diner. Durant una crisi financera aquest mercat "es congela": els bancs no es presten entre ells perquè tots ells s'enfronten al mateix problema de manca de liquiditat.